

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Consiliul pentru Studii Universitare de Doctorat

Școala Doctorală de Drept

ARGUMENTAȚIA JURIDICĂ ÎN REALIZAREA ACTULUI DE JUSTIȚIE

GAVRILĂ BOGDAN SEBASTIAN

REZUMAT

Conducător științific Prof. univ. dr. **Mihai BĂDESCU**

București, 2024

Cuprins

TITLUL I.....	5
CAPITOLUL 1. INTRODUCERE. IMPORTANȚA TEMEI ALESE. OBIECTIVELE CERCETĂRII. REZULTATELE PRECONIZATE.....	5
CAPITOLUL 2. STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII. ORIGINEA ȘI EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE ARGUMENTAȚIE JURIDICĂ.....	9
CAPITOLUL 3. SILOGISMUL.....	20
Subcapitolul 3.1. Introducere.....	20
Subcapitolul 3.2. Tipuri de silogisme.....	23
Subcapitolul 3.3. Structura silogismului.....	29
Subcapitolul 3.4. Legile care stabilesc forma sau calitatea premiselor silogismului.....	32
CAPITOLUL 4. ASPECTE PRIVIND ARGUMENTAȚIA JURIDICĂ, GÂNDIREA CRITICĂ, INTERPRETAREA TEXTULUI LEGAL ȘI SOFISME.....	37
Subcapitolul 4.1. Argumentația juridică.....	37
Subcapitolul 4.2. Gândirea critică.....	47
Secțiunea 4.2.1. Definiție. Utilitate. Strategii individuale.....	47
Secțiunea 4.2.2 Bariere. Sursele gândirii ilogice. Comportamentul duplicitar.....	50
Subcapitolul 4.3. Interpretarea textului legal.....	57
Secțiunea 4.3.1. Felurile interpretării.....	60
Secțiunea 4.3.2. Interpretarea dispozițiilor legale penale.....	65
Subcapitolul 4.4. Considerații privind sofismele.....	66
Secțiunea 4.4.1. Introducere în studiul sofismelor.....	66
Secțiunea 4.4.2. Alte sofisme cu <i>Ad</i>.....	70
Subcapitolul 4.5. Abuzul de drept.....	72
Subcapitolul 4.5. Concluzii parțiale.....	79
TITLUL II.....	86
CAPITOLUL 5. PARTICIPANȚII LA DEZBATEREA JURIDICĂ.....	86
Subcapitolul 5.1. Considerații privind activitatea judecătorului.....	86
Subcapitolul 5.2. Considerații privind activitatea procurorului.....	124
Subcapitolul 5.4. Perspectiva psihologică a dezbaterii juridice.....	138
Subcapitolul 5.5. Considerații privind activitatea avocatului.....	148
Subcapitolul 5.6. Considerații privind implicarea justițiabilului.....	155
Subcapitolul 5.7. Concluzii parțiale.....	163
CAPITOLUL 6. ARGUMENTAȚIA JURIDICĂ PRIN RAPORTARE LA JURISPRUDENȚA C.E.D.O., C.J.U.E. ȘI RECOMANDĂRILE CONSILIULUI CONSULTATIV AL JUDECĂTORILOR EUROPENI.....	183
Subcapitolul 6.1. Jurisprudența C.E.D.O.....	183

Secțiunea 6.1.1. Studiul de caz nr. 1. Cauza Alpar împotriva Turciei (2016).....	187
Secțiunea 6.1.2. Studiul de caz nr. 2. Cauza Anghel împotriva României (2007). ..	190
Secțiunea 6.1.3. Studiul de caz nr. 3. Cauza Avraimov împotriva Ucrainei (2021).	193
Secțiunea 6.1.4. Studiul de caz nr. 4. Cauza Berhani împotriva Albaniei (2010)....	196
Secțiunea 6.1.5. Studiul de caz nr. 5. Cauza Bogatova împotriva Ucrainei (2010).	199
Secțiunea 6.1.6. Studiul de caz nr. 6. Cauza C împotriva României (2022).....	200
Secțiunea 6.1.7. Studiul de caz nr. 7. Cauza Fatullayev împotriva Azerbaidjan (2010).	203
Secțiunea 6.1.8. Studiul de caz nr. 8. Cauza Hirvisaari împotriva Finlandei (2001).	207
Secțiunea 6.1.9. Studiul de caz nr. 9. Cauza Khayredinov împotriva Ucrainei (2010).	210
Secțiunea 6.1.10. Studiul de caz nr. 10. Cauza Lupaș și alții împotriva României (2007).	215
Secțiunea 6.1.11. Studiul de caz nr. 11. Cauza Rummi împotriva Estoniei (2015).	218
Secțiunea 6.1.12. Studiul de caz nr. 12. Cauza Sara Lind Eggertsdóttir împotriva Islandei (2007).....	220
Secțiunea 6.1.13. Studiul de caz nr. 12. Cauza Tarvydas împotriva Lituaniei (2022).	225
Subcapitolul 6.2. Jurisprudența C.J.U.E.	231
Secțiunea 6.2.1. Studiul de caz nr. 13. Cauza Tatu împotriva României (2011).	232
Secțiunea 6.2.2. Studiul de caz nr. 14. Cauza Andriciuc împotriva României (2017).	237
Secțiunea 6.2.3. Studiul de caz nr. 15. Cauza C-354/18, Rusu împotriva SC Blue Air - AirlineManagement Solutions SRL (2019).....	242
Subcapitolul 6.3. Recomandări ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni	245
CAPITOLUL 7. BUNE PRACTICI MENITE SĂ ASIGURE APLICAREA ÎN MOD ADECVAT A PRINCIPIILOR ARGUMENTAȚIEI JURIDICE.	250
Subcapitolul 7.1 Dezbateră scrisă.	250
Subcapitolul 7.2. Dezbateră verbală.	257
Subcapitolul 7.3. Oportunități pentru argumentația juridică în contextul ulterior pandemiei Covid-19	264
Subcapitolul 7.4. Aspecte practice ale argumentației în cadrul procesului penal	274
Subcapitolul 7.5 Aspecte practice ale argumentației în cadrul procesului civil	277
Subcapitolul 7.6. Concluzii parțiale	283
TITLUL III. OPORTUNITĂȚI DE EXTINDERE A CERCETĂRII. CONCLUZII. RECOMANDĂRI. PROPUNERI DE LEGE FERENDA.	287
Bibliografie	315

Cuvinte cheie:

argumentație juridică, silogism, gândire critică, interpretarea textului legal, sofisme, abuzul de drept, rol, judecător, procuror, avocat, justițiabil, jurisprudența C.E.D.O., jurisprudența C.J.U.E., bune practici, dezbateri scrise, dezbateri verbale, concluzii.

Lucrarea „*Argumentația juridică în realizarea actului de justiție*” a pornit de la necesitatea abordării unui domeniu puțin cercetat, dar de mare interes, în condițiile în care un număr ridicat de procese se derulează anual în țara noastră, **fără ca dezbaterile din cadrul acestora să se desfășoare într-un mod corespunzător**, astfel încât să îi fie permis organului judiciar să analizeze cu ușurință considerentele fiecărui participant în luarea deciziei sale.

Prin urmare, **ajung să fie comise erori judiciare evitabile**, cu vătămarea drepturilor procesuale ale justițiabililor și cu încălcarea în mod excesiv a instanțelor de control judiciar.

Cercetarea a fost realizată din perspectiva de magistrat care, la momentul de față, a avut pe rol aproximativ 8.000 de dosare, dintre care unele în care **argumentația a fost în mod judicios expusă, permițând o urmărire facilă a poziției părții**, astfel că soluția a fost adoptată în raport de aspectele pertinente.

Însă, în acelea în care părțile sau chiar organele judiciare nu s-au aplecat asupra asigurării succesului demersului argumentativ, judecata a fost întârziată și au fost generate riscuri de încălcare a garanțiilor procesuale prevăzute de dispozițiile legale naționale și de standardul convențional stabilit în jurisprudența instanțelor europene.

Prin urmare, în lucrare sunt întreprinse toate diligențele în vederea conturării unor bune practici menite a încuraja un schimb productiv de perspective, astfel încât finalul procesului să reflecte împrejurările concrete ale speței și să aducă o rezolvare adecvată a conflictului de drept.

În capitolul 2 este efectuată o analiză asupra stadiului cercetării până la momentul actual, plecându-se de la contextul internațional, încă din cele mai vechi timpuri, fiind identificați drept exponenți de seamă inițiali ai domeniului argumentației juridice **Corax și Teisias** care au popularizat conceptul de „*entimeme*”, inițial introdus de către **Isocrate**.

Teza îmbrățișează filozofia din spatele acestuia, în condițiile în care importantă este calitatea argumentului propus de către parte și nu dimensiunea acestuia.

De asemenea, este necesară punctarea rolului lui **Socrate** și a lui **Platon**, cel dintâi contribuind pe lângă multe altele la dezvoltarea artei dialogului sau *maieuticii*, în asigurarea unui schimb cât mai productiv de întrebări și obiecții care să permită celui care le utilizează să ajungă la adevăr. Importanța acestuia în economia proceselor este relevată în capitolele următoare, unul dintre mesajele principale ale studiului fiind în sensul că numai printr-un dialog veritabil pot fi atinse toate obiectivele procesului.

Elevul său Platon a abordat *analiza critică și reflecția intelectuală* asupra problemelor ivite în logică. Plecând de la cea dintâi, o importantă parte din lucrare se axează pe utilitatea acesteia în luarea deciziilor și necesitatea reducerii impactului *erorilor de raționament*.

Acestea au fost categorisite inițial de către elevul lui Platon, **Aristotel**, cele mai dăunătoare făcând obiectul prezentei cercetări. Pe lângă sofisme, acesta a mai abordat principalele modalități prin care este convins auditoriul, anume prin *patos*, *etos* sau *logos*, ultima reflectând abordarea preferabilă care este susținută în lucrare.

Mai sunt menționați și reprezentanții de seamă romani, cei mai notabili fiind **Vico**, **Grotius**, **Quintilian** și **Cicero**, școala romană îmbogățind semnificativ tezaurul de cunoștințe în domeniul dezbaterii.

Continuatorii acestora după anul 1000 au fost identificați în persoana lui **Thomas d'Aquino**, **Francis Bacon** și **Rene Descartes**, cei din urmă elaborând metoda deductivă respectiv cea inductivă de cunoaștere.

În epoca modernă și contemporană se impune a se face trimitere la **Chaim Perelman** și **Kant** care au dezbătut rolul judecătorului respectiv al avocatului în demersul argumentativ.

La rândul său, **Feteris** a făcut distincție între argumentația bazată pe *logică* și cea bazată pe *retorică*, fiind depuse diligențe semnificative în studiu în confirmarea utilității semnificativ mai ridicate a celei dintâi și rolului secundar al celeilalte.

Este efectuată și o analiză privind impactul tendinței lipsei de onestitate manifestată prin abuzul de drept ca factor perturbator al dezbaterii judiciare.

În partea finală a capitolului sunt menționați reprezentanții naționali ai domeniului, dintre care cel mai important poate fi individualizat în persoana lui Petre Bieltz cu a sa lucrare de referință „*Logica juridică*”.

În capitolul privind silogismul este efectuată o analiză în vederea identificării unei definiții cât mai cuprinzătoare a acestuia.

Se pleacă de la cea oferită de către **Aristotel** că reprezintă o afirmație în care dacă ceva a fost dat, atunci altceva decât datul rezultă în mod necesar din ceea ce a fost dat (Sgarbi, 2018,1).

Mai sunt identificați principalii autori antici care l-au studiat în afară de acest mare clasic: **Theophrastus**, ulterior **Aristo** din Alexandria și **Boethus** din Sidon (Sgarbi, 2018,1).

Principalii exponenții latini sunt reprezentați de **Severinus Boethius**, cel care i-a tradus învățămintele în limba latină, în două tratate, *De hypotheticis syllogismis* și *Introductio ad syllogismos cathegoricos*, precum și de **Avicenna**, cu al său imens comentariu „*Analytica Priora*”.

Printre cei mai notabili autori din epoca modernă și contemporană pot fi enumerați **Kant**, **Hegel**, **Jarvis** și **Fox** însă, totodată, inclusiv opinia criticilor silogismului este înfățișată.

În continuare sunt ilustrate principalele tipuri ale silogismului, cu oferirea de exemple concrete și este analizată structura acestuia și principalele legi care îl guvernează.

Importanța acestuia în construirea unei expuneri eficiente care să permită urmărirea poziției părții nu poate fi infirmată cu succes. Oricare demers serios de argumentare necesită respectarea normelor care îl guvernează dacă se speră la rezultate notabile.

În capitolul 4 sunt expuse aspecte privitoare la argumentația juridică, gândirea critică interpretarea textului legal și sofisme.

În ceea ce privește argumentația, este formulată o definiție a acesteia și a operațiunii de argumentare, fiind însoțită de anumite recomandări extrase din sursele bibliografice care să îi potenteze efectul.

Spre exemplu, s-a subliniat importanța distincției dintre rolul informativ care derivă din exprimarea unui argument și tendința transmițătorului de a emite și o judecată de valoare în ceea ce privește ceea ce s-a relatat (Allen, 2004, 55).

Sunt avute în vedere principalele condiții ale unui argument bine construit prin raportare la doctrina analizată.

Sunt oferite puncte de plecare către definirea conceptului și sublinierea impactului pe care aceasta îl are în demersul de dezbatere.

Nu de puține ori s-a afirmat că persoanele cu o gândire critică sănătoasă sunt acelea care sunt perfect conștiente că nu sunt la curent cu informația relevantă, dar care excelează în suplinirea oricăror deficite de date prin identificarea celor mai pertinente surse (Allen, 2004, 103, 104).

În teză se demonstrează rolul pe care gândirea critică îl poate avea în mecanismul de construire a unei poziții bine fundamentate și utilitatea acesteia în soluționarea proceselor prin raportarea în mod corect la sursele informațiilor materializate în probatoriul supus interpretării.

În secțiunea privind **barierele în aplicarea principiilor gândirii critice**, sunt sintetizate opiniile doctrinare în baza cărora urmează să fie identificați factorii generatori ai gândirii ilogice.

Una dintre cele mai puternice este resimțită **atunci când nu se alocă suficiente resurse pentru căutarea de contraargumente și dovezi în susținerea unei teze contrarii** (Baron, 2007, 200-201). Se mai face vorbire despre **gândurile, sentimentele, precum și de experiențele personale** (Vaughn, 2005, 48), **presiunea de grup**, fie că este vorba despre elementul politic, profesional, religios, familial sau chiar etnic în sensul că cel influențat poate fi presat să adopte feluri, idei sau chiar atitudini aparținând grupului din care face parte (Vaughn, 2005, 37), **tendința spre cinism** a unora dintre subiecții de drept care tind să ridiculizeze procedurile în fața organului judiciar (McInerney, 2004, 93-94), **omisiunea verificării insuficiente a surselor de informare** (Fisher, 2006, 93-100), **atunci când sunt adoptate concluzii în grabă cu o încredere excesivă** (Baron,

2007, 200-201), cazul în care există **prejudecăți favorabile posibilităților inițial gândite** (Baron, 2007, 200-201), **când se refuză** în mod vehement **căutarea de alternative** la o concluzie inițială sau la un model (Baron, 2007, 97) precum și atunci când **se eșuează în căutarea de contraprobe pentru susținerea unui argument** (Baron, 2007, 97).

În lucrare mai este abordat și *comportamentul duplicitar*, în considerarea orientării că reprezintă un alt impediment major al gândirii critice.

Sunt punctate principalele motive pentru care este adoptată această conduită: **pentru a obține un avantaj personal**, atunci când oamenii de afaceri ascund adevărata situație financiară a companiilor lor, pentru a nu descuraja acționarii; **pentru a evita pedepsirea**, suspecții nevinovați uneori recunosc implicarea lor în comiterea faptei în timpul interviurilor de poliție doar pentru a evita torturarea lor psihică efectuată de către anchetator; **pentru a face o impresie pozitivă asupra celorlalți sau a se proteja de jenă sau de dezaprobare**; **pentru a face pe alții să se simtă mai bine** sau pentru beneficiul unei alte persoane (Vrij, 2000a), fiind întreprinse eforturi de identificare a unor metode de contracarare sau cel puțin de reducere a influenței acestuia în buna desfășurare a procesului.

În subcapitolul vizând interpretarea textului legal este conturată o definiție a acestui procedeu și sunt înfățișate consecințele nefaste pe care lacunele legii îl au asupra sa.

Sunt ilustrate situații din dreptul penal, dreptul internațional public și domeniul administrativ în care marja de apreciere a celui care interpretează legea permite o compensare mai facilă a acestora.

Este dezbătut și conceptul de *antinomie*, cu sublinierea importanței aplicării cu prioritate a principiilor enunțate de dispozițiile internaționale stabilite în tratatele la care România este parte.

Sunt enumerate și explicitate principalele clasificări ale interpretării, *pro subjecta materia*, *semi-indirectă*, *a simili ad simile*, *indirectă*, *istorică*, *extensivă*, *sistemică*, cu ilustrarea de exemple.

Este dedicată o analiză mai amplă domeniului penal, în virtutea mizei acestor procese pentru participanți și importanței interpretării corespunzătoare a dispozițiilor incidente.

În ceea ce privește sofismele, studiul demarează cu definirea acestora prin raportare la doi autori, Hamblin și Washburn și sunt recunoscute meritele lui Bieltz, care a ajuns să inventarieze un număr de 176 de erori de raționament, incluzând și diferite variații ale celor de bază.

Pe lângă indicarea celor mai comune, cercetarea este orientată către stabilirea unor metode de lucru menite să le limiteze efectele negative.

Ulterior, la segmentul privind spețe aflate pe rolul instanțelor europene este efectuată o examinare punctuală menite să identifice existența celor care au stat la baza pronunțării soluțiilor injuste și vătămătoare care sunt abordate.

Inițial sunt menționate cele mai problematice precum *ignoratio elenchi*, care se referă la situația în care participantul la proces consideră că a demonstrat o anumită teză, când de fapt a demonstrat alta (Pirie, 2006, 95).

La rândul său, *ad populum* este în măsură să afecteze profund procesul de decizie, însă sunt ilustrate și soluții de contracarare, precum cea exprimată de către un împărat roman, **Marcus Aurelius**, care a precizat că opinia a 10.000 de oameni nu înseamnă nimic dacă niciunul nu cunoaște nimic despre subiect (Aurelius, 2020).

Ad hominem a fost considerat ca fiind incident atunci când cineva încearcă să discrediteze argumentul celuilalt prin atacarea caracterului acelei persoane, în loc de eventualele deficiențe ale motivării sale (Thomson, 2002, 56).

Ad ignorantiam (Pirie, 2006, 94) poate conduce la concluzii eronate din cauza lipsei de probe în susținerea alternativei propuse de către parte. Spre exemplu, probatoriul insuficient propus de către procuror în dovedirea vinovăției persoanei acuzate nu trebuie să determine instanța să constate nevinovăția acesteia. Doar pentru că nu a fost dovedită respectiva acuzație, nimic nu o împiedică să efectueze demersuri proprii pentru a se lămuri cu privire la toate aspectele discutabile.

Pe lângă acestea, la fel de problematic este și apelul la sentimente, precum *ad odium* (Pirie, 56, 2006), care se remarcă atunci când partea încearcă să suplinească deficitul de probe prin cultivarea repulsiei magistratului vizavi de partea adversă, astfel încât să ajungă să i se ignore susținerile și să o „pedepsească” pentru fapta reprobabilă de care este acuzată.

Ad misericordiam și se referă la situația în care se face apel la mila organului judiciar pentru a suplini lipsa de temeieri pentru acceptarea unei anumite poziții (Pirie, 2006, 128).

Există și variații precum *apelul la vinovăție*, întâlnit în situația în care avocatul face trimitere la familia numeroasă a inculpatului în susținerea unei soluții care să limiteze durata de timp petrecută la distanță de aceasta, încercându-se transmiterea culpei pentru situație la magistrat (Moore și Parker, 2004, 157).

Alt tip de eroare a fost denumit *ad baculum*, care se referă la situația în care se face un apel la frică către destinatarul mesajului pentru a-l convinge de un adevăr care nu este susținut de premise valide (Cohen, 2009).

Nu este rar întâlnit nici *argumentum ad verecundiam* (Walton, 2002, 239).

S-a apreciat ca fiind incident în acele cazuri de absență a probelor decisive, astfel că se recurge la opinia unui expert care poate lămuri mai bine situația dedusă judecății. S-a reținut însă că este cazul unei coerciții cu un profund caracter unilateral (Tindale, 2007, 127-128).

Nu în ultimul rând, mai prezentat și *ad auctoritatem*, atunci când este îmbrățișată gândirea promovată de către un subiect care se bucură de un înalt prestigiu profesional ce ar face să pară inutil un examen propriu asupra calității sursei (Cohen, 2009, 319).

În ceea ce privește segmentul privind abuzul de drept, se pleacă de la definiția acestuia prin raportare la doctrină.

Boroi a efectuat o analiză pertinentă asupra elementelor abuzului de drept procesual, reținând existența unui element subiectiv care se referă la exercitarea cu rea-credință a dreptului procedural în scop de șicană, fără justificarea unui interes special sau legitim. Motivul poate consta în a vătăma ori păgubi pe adversar, a diminua sau întârzia posibilitățile de apărare ori de valorificare a drepturilor acestuia, precum și în a-l constrânge la abandonarea susținerilor sale ori la alte concesii (Boroi și Stancu, 2019a, 68).

Sunt analizate condițiile pentru a se putea reține existența acestuia, sunt exemplificate cazuri în care acestea au fost comise și consecințele negative asupra bunei desfășurări a proceselor precum situația în care este introdusă o cerere vădit neîntemeiată sau formularea de cereri de recuzare strămutare sau verificare de înscrisuri în mod repetat.

În același timp, este analizat pentru fiecare caz în parte ce măsuri de remediere s-ar impune în considerarea marjei de apreciere relativ generoasă stabilită de către legiuitor în favoarea magistratului.

În Subcapitolul privind concluziile părțile, cele mai importante cu privire la *gândirea critică* vizează obligația de diligență a fiecărui utilizator de informație de a verifica calitatea surselor acesteia, de a o corobora cu mijloace de probă administrate în mod legal precum și de a anticipa eventuale obiecțiuni chiar înainte de a fi expres ridicate.

Concluzii cu privire la *operațiunea de interpretare* au în vedere necesitatea unui control preliminar de către toți subiecții de drept în vederea identificării dispozițiilor aplicabile și a argumentării cu succes a întrunirii condițiilor pentru ca acestea să poată duce la tranșarea respectivului raport de drept.

Este de dorit ca interpretarea **semi-indirectă** să nu devină regula în sistemul nostru de drept, fiind necesar ca legiuitorul să reacționeze în mod operativ la schimbările care survin în societate și să reglementeze noile situații juridice care reclamă intervenții.

În ceea ce privește concluzii care derivă din cercetarea asupra sofismelor, se impune în primul rând sublinierea faptului că *ad populum* are un impact mai pronunțat în rândul magistraților la început de carieră care nu au încă suficientă experiență profesională și acordă o atenție sporită opiniei îmbrățișate de majoritatea colegilor acestora, în aplicarea adagiului *vox populi vox dei*.

Puterea sa derivă din respectul profesional pe care aceștia îl acordă acestei majorități în acele cazuri când speța prezintă elemente de noutate.

Ad hominem nu trebuie comis de către magistrat atunci când i se învederează aspecte de către o persoană neinițiată în drept, dar care denotă o perspectivă pertinentă. Atunci când este comis de către unul dintre participanții la proces, magistratul trebuie să releve expres că atacurile la persoană nu vor fi acceptate și că nu este în beneficiul vreuneia dintre părți să se continue dezbateră în aceste condiții.

Ad odium se face la rândul său resimțit, însă nu trebuie omis că este datoră fiecărui participant diligent la proces să conștientizeze o eventuală antipatie față de o anumită persoană și să nu permită acesteia să îi îngreuească buna funcționare a proceselor cognitive. Chiar și o persoană care în mod voit manifestă o conduită generatoare de conflicte poate totuși să expună un argument pertinent cu un impact semnificativ asupra soartei procesului.

Nici *ad misericordiam* nu poate avea vreun efect benefic în economia litigiului, în condițiile în care unii judecători sau procurori deja au soluționat un număr însemnat de dosare în care situația părții era delicată. Adeseori este deghizat în solicitări de a se judeca în echitate. Soluția trebuie să fie liberă de aceste influențe, discuțiile trebuind să fie marcate strict de expunerea de argumente utile și nu de astfel de strategii.

Ad baculum poate căpăta forma unei amenințări cu sesizarea Inspecției Judiciare sau a parchetului de către justițiabilul de rea-credință atunci când se urmărește forțarea magistratului să adopte o soluție favorabilă acestuia. Organul judiciar nu trebuie să se lase intimidat de aceste încercări, ci trebuie să urmărească soluționarea cauzei în mod just și să accepte că mereu vor exista părți nemulțumite de rezultatul procesului care vor căuta să se răzbune.

Ultimul dintre sofisme, *ad auctoritatem* pleacă de la premisa eronată că emitentul poziției care se bucură de respectul profesional al participanților la dezbateră are dreptate numai prin prisma abilităților sale și nu prin cea a calității argumentării.

În ceea ce privește abuzul de drept, acesta subzistă atunci când o parte nu urmărește decât vătămarea celeilalte prin exercitarea cu rea-credință a unui drept procesual. Indiferent de definiție, se impune o intervenția activă în aceste situații, în a se transmite un mesaj clar către justițiabilii de rea-credință că o astfel de conduită nu va fi tolerată.

În Titlul II sunt punctate aspecte privind participanții la dezbateră.

În primul subcapitol este abordat rolul judecătorului în întregul demers argumentativ, prin raportare la dispozițiile legale incidente și doctrina relevantă, în a se stabili bune practici menite a-i facilita îndeplinirea funcției sale prevăzute chiar în Constituție.

Sunt analizate atribuțiile ce îi revin pe durata procesului vizând stabilirea cadrului procesual în ceea ce privește obiectul judecății și părțile, stabilirea instanței competente, menținerea aparenței de imparțialitate, adresarea de întrebări martorului și consemnarea declarației acestuia, acordarea cuvântului, interacțiunea cu toți participanții la dezbateri, asigurarea derulării acesteia în bune condiții, inclusiv prin contracararea oricăror tendințe de îngrădire a bunei desfășurări a procedurilor, încuviințarea probatoriului și interpretarea acestuia, determinarea și aplicarea normelor legale incidente, adoptarea unei soluții și motivarea acesteia pe latura civilă și penală, fiind avute în vedere spețe din practica instanțelor.

Spre exemplu, va stabili în baza unor **întrebări de control dacă depoziția martorului dată în cursul urmăririi penale, precum și cea din timpul judecății este veridică**. Acestea pot viza aspecte precum hainele purtate de către făptuitor în momentul în care martorul l-a văzut, sau oricare alte detalii care să confirme atât prezența martorului unde pretinde că se află, cât și dacă a perceput în mod nemijlocit și fidel ceea ce a relatat. Dacă ceea ce declară nu este susținut de elemente certe care rezultă din dovezile de la dosar, instanța va consemna atât răspunsurile la întrebările de control, cât și răspunsurile la aspectele esențiale care fac obiectul cauzei astfel încât să reiasă discrepanțele. **Astfel îi va fi relativ facil să înlăture depoziția, de vreme din conținutul acesteia nu a rezultat împejurarea că martorul este credibil.**

Totodată, măsura amendării, atunci când este necesar a fi aplicată, trebuie să se realizeze pe un ton impersonal, de natură să înlăture oricare suspiciune de părtinire. Cel care o aplică în mod just va apărea drept credibil, profesionist, mai ales atunci când va comunica expres că a fost nevoit să procedeze într-o astfel de manieră. Nu trebuie să capete caracterul unei pedepse, ci eventual să denote că a fost nevoit să adopte o astfel de soluție.

În porțiunea vizând activitatea procurorului este dezbătută implicarea acestuia în procesul penal și civil, prin raportare la toate dispozițiile incidente, la opiniile doctrinare, cu extragerea unor reguli de conduită care să permită valorificarea pe deplin a atribuțiilor sale.

Sunt avute în vedere demersurile pe care le poate întreprinde în cadrul procesului civil, în asigurarea drepturilor persoanelor vulnerabile, cu justificarea unor intervenții legislative în acest sens.

În procesul penal, sunt examinate atribuțiile acestuia pe linia audierii subiecților procesuali, vegherii ca drepturile acestora să nu fie încălcate, managementul activității de cercetare penală, instrumentării cauzelor stabilite în competența sa exclusivă, a celor cu mai mulți făptuitori precum și a celor în care urmează să fie încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției.

Cercetarea confirmă caracterul crucial al aportului său atât în faza de urmărire penală, cât și cu ocazia judecății și relevă de ce se impune ca inițiativa în selectarea probatoriului în litigiile penale s-ar impune să îi revină acestuia și nu instanței.

Spre exemplu, **în cazul infracțiunilor săvârșite în participație penală, va încerca identificarea acelor participanți care manifestă remușcări**, în vederea convingerii lor de posibilitatea mărturisirii faptelor și descrierii în amănunt a întregului demers infracțional, precum și a participației celorlalți subiecți activi.

Apelul la conștiința suspectului, identificarea de aspecte contradictorii din relatarea acestuia și oferirea de false justificări morale pentru comiterea faptei au reprezentat tacticile cele mai probabile de a produce rezultate. În medie, s-a descoperit că fiecare anchetator folosește 5,62 de strategii pe audiere (Leo, 1996).

În subcapitolul privitor la **perspectiva psihologică**, cercetarea vizează și raportarea la această disciplină, în vederea conturării unei perspective cât mai fundamentate asupra condițiilor necesare purtării unei dezbateri productive.

În ceea ce privește valorile ce necesită a fi înfățișate de judecător în realizarea actului de justiție, este relevantă importanța evitării unui comportament jignitor, gestionarea în mod asertiv a situațiilor de stres, descurajarea comportamentelor perturbatoare ale judecății, manifestarea de moderație și fermitate atunci când se impune precum și detașarea de încărcătura emoțională a procesului.

Este efectuată o analiză asupra trăsăturilor comportamentale recomandabile exercitării profesiei în bune condiții, concluzionându-se că **cea mai potrivită personalitate este aceea de tip introvert-reflexiv-senzorial, dar și cu anumite elemente de extrovert.** Este cazul unei combinații a ambelor tipologii de personalitate, fiind necesar a se sublinia importanța evitării extremelor fiecăreia (Neamț și Neamț, 2018, 93).

În ceea ce privește profesia de procuror, se pleacă de la opinia unui reputat autor care a considerat că un individ cu o personalitate mai puțin introvertită, dar în același timp cu orientări investigative mai pronunțate, s-ar adapta cel mai facil (Neamț și Neamț, 2018, 94).

În acest sens, el necesită a avea o personalitate orientată către soluționarea conflictelor, prin înfățișarea de mult tact în gestionarea unor situații noi care nu au putut fi prevăzute inițial la momentul demarării activității de cercetare penală. Mai trebuie să fie pregătit să fie corectat atunci când, urmare a probatoriilor administrate, nu s-au confirmat suspiciunile sale inițiale. Trebuie să nu fie afectat de eventuale eșecuri și să demonstreze mai multă răbdare decât judecătorul întrucât o parte din soluțiile date în dosarele instrumentate vor fi infirmate.

O **personalitate de tip sangvinic** ar fi în acest sens potrivită pentru întreprinderea activităților specifice întrucât pentru ducerea la bun sfârșit a sarcinilor operative este necesar un autocontrol impecabil. În calitate de prim magistrat care intră în contact cu suspectul, acesta trebuie să nu permită propriilor prejudecăți să îi afecteze deciziile luate pe parcursul desfășurării activităților de cercetare penală.

Este efectuată o comparație cu judecătorul, cu punctarea diferenței cele mai notabile, respectiv **necesitatea de conlucrare cu un coordonator ierarhic** cu drept de control asupra activității judiciare (Othman, 2005, 345).

Sunt identificate principalele trăsături recomandabile pentru practicarea acestei profesii, respectiv **răbdarea, rezistența la eșec, creativitatea**, precum și abilitatea de a **improviza**, în a maximiza resursele disponibile în vederea îndeplinirii obiectivelor investigative.

Rolul **avocatului** este punctat în subcapitolul 5.

În lucrare este confirmată teza că acesta este un partener de maximă importanță pentru magistrat în timpul procesului și că atunci când manifestă diligență și bună credință, impactul muncii sale poate fi decisiv în cadrul dezbaterii.

Sunt punctate intervențiile în fazele incipiente, când urmează să verifice dacă în momentele anterioare angajării sale s-au derulat măsuri procesuale și acte întreprinse de către organele judiciare în mod nelegal, iar dacă se impune, să solicite refacerea acestora în vederea asigurării dreptului la apărare al persoanei învinuite.

Sunt conturate obiective privind determinarea oportunității completării și interpretării probatoriului, abordarea proceselor cu procedura abreviată, sau în cazul în care s-a dispus schimbarea încadrării juridice, este demonstrată utilitatea prezentării unor concluzii cât mai concise, dar cu comunicarea cât mai eficientă a poziției părții reprezentate și efectuarea unui control de oportunitate în vederea achiesării, atunci când se impune, la pretențiile părții adverse.

Descrierea sintetică reprezintă o adevărată provocare profesională, dar în același timp și un deziderat care impune antrenament (Neacșu, 2014,129-130).

În stabilirea obiectivului principal, nu ar trebui să se raporteze la câștigarea procesului întrucât în multe situații acest rezultat nu depinde în mod decisiv de contribuția sa. În schimb, eforturile ar trebui direcționate către **transmiterea cât mai eficientă a perspectivei părții cu privire la soluția finală, astfel încât feedbackul său să fie cât mai util.**

În subcapitolul privind implicarea justițiabilului, sunt trasate sarcini vizavi de **propunerea de probatorii**, fiind motivată necesitatea manifestării de **inițiativă** în acest sens precum și acordarea unui **feedback constant** la toate aspectele esențiale ale cauzei.

În cadrul procesului penal, este argumentată importanța sesizării organelor judiciare numai dacă sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege, participării active la proceduri, propunerii de probe pertinente în completare atunci când se impune și stăruinței în parcurgerea tuturor etapelor procesuale, astfel încât să se realizeze rolul educativ și punitiv al acestuia.

Este analizată și contribuția sa în cadrul litigiilor civile, manifestată prin indicarea în mod expres a temeiului de fapt și de drept, a probelor în susținere, este argumentat impactul cererilor informale și de ce se impune indicarea expresă atât a temeiurilor de fapt cât și de drept în susținerea pretențiilor.

În urma activității de cercetare întreprinsă anterior, anumite aspecte sunt extrase în cadrul ultimului subcapitol, în conturarea cu precizie a unor reguli care în caz de nerespectare, pot impulsiona semnificativ eforturile de soluționare a conflictului de drept, spre beneficiul tuturor participanților la proces.

Acestea sunt structurate în funcție de fiecare actor din cadrul dezbaterii în parte și sunt rezultatul examinării surselor bibliografice precum și a unor situații punctuale care sunt apte să denote abordări recomandabile în deplină concordanță cu principiile argumentației juridice.

Cu titlu exemplificativ, privitor la **individualizarea pedepsei**, trebuie reținut că ori de câte ori procurorul a omis să propună dovezi din care să rezulte comportamentul inculpatului anterior momentului sesizării instanței, judecătorul trebuie să pună în discuția părților oportunitatea administrării de probatorii care să vizeze și aceste împrejurări. Unele instanțe se rezumă la elemente din care să rezulte situația familială, cea privind locul de muncă și eventuale activități cu caracter civic la care a participat, învederate de regulă numai de către inculpat. Acestea omit să abordeze aspecte anterioare începerii procesului penal. **Împrejurarea că abia după momentul sesizării organelor de urmărire penală sau chiar după cel al trimiterii în judecată, inculpatul și-a exprimat regretul pentru fapta sa nu trebuie să cântărească la fel de mult în stabilirea pedepsei** ca în procesele în care el este cel care a sesizat organele de poliție și a colaborat cu acestea în vederea aflării adevărului.

În ceea ce privește procurorul, cu ocazia audierii ar fi oportun să se concentreze **inițial pe acele întrebări** care nu tind neapărat să clarifice dacă suspectul a fost implicat sau nu în comiterea faptei, **ci pe coordonatele de loc și timp ale acestuia în momentul respectiv** și să îi solicite persoanei **învinuite să prezinte un alibi care ar demonta în totalitate teza probatorie a acuzării**. În situația în care acesta l-a înfățișat, este fixat un punct de plecare care permită determinarea

veridicității susținerilor sale. Confirmarea sau infirmarea acestora poate să justifice demersuri investigative suplimentare într-o anumită direcție. În cazul în care alibiul se confirmă, nu se va mai irosi timp cu teza probatorie inițială, ci urmează a fi explorate alte ipoteze de lucru.

În ceea ce privește **implicarea avocatului în procesul penal**, în acele cazuri în care urmează să fie audiat inculpatul cu privire la fapta care i se impută, **se impune ca cel dintâi să stăruie pentru înregistrarea audio a discuțiilor**, astfel încât judecătorul să se edifice cu privire la starea de spirit în care se afla persoana acuzată și dacă este cazul la eventuale presiuni exercitate împotriva acesteia în vederea forțării unei recunoașteri.

Atunci când **mijloacele de probă în susținerea acuzației sunt suficiente**, trebuie **în toate cazurile să propună și varianta recunoașterii** faptei de către clientul său. Nu de puține ori s-a omis, nefiindu-i nici măcar adus la cunoștință dreptul de a beneficia de o pedeapsă mai blândă în caz de parcurgere a procedurii abreviate.

Lucrarea nu poate fi considerată completă fără a include și studii de caz din care să reiasă *in concreto* cum actorii din dezbateri ajung să încalce principiile argumentației juridice, cu înfățișarea consecințelor vătămătoare pentru cei afectați și cu identificarea unor remedii punctuale menite să prevină în cauze viitoare oricare derapaje de la parcursul normal al dezbaterii.

În cadrul **capitolul 6**, în urma unei analize ample a cazuisticii instanțelor europene și recomandările Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, au fost selectate anumite spețe reprezentative care pot potența demersuri viitoare de argumentare și efortul de înfăptuire a justiției de care este nevoie stringentă într-o societate democratică.

Fiecare studiu de caz cuprinde un scurt rezumat, precum și o analiză a erorilor grave care au fost comise în raport de aspectele dezbătute în capitolele anterioare. Deși rare, au putut fi identificate spețe utile apte să permită o examinare adecvată asupra problematicii erorilor de raționament și rolului participanților în derularea în bune condiții a procedurilor.

În cadrul **capitolului 7** sunt elaborate o serie de bune practici menite să asigure aplicarea în mod adecvat a principiilor argumentației juridice atât în ceea ce privește dezbateri scrisă cât și cea verbală.

Spre exemplu, în litigiile civile, este necesar ca pârâțul să fie individualizat în mod corespunzător, cu indicarea numelui și a ultimei sale adrese de domiciliu, astfel încât instanța să poată pronunța o hotărâre judecătorească în contradictoriu cu o persoană reală, iar titlul executoriu să poată fi valorificat. Este necesar ca în baza acestor informații să poată fi identificat codul său

numeric personal, astfel încât să reiasă în mod cert persoana care este în măsură să participe la dezbaterile procesului și să își exprime un punct de vedere.

În cadrul segmentului privind dezbaterile verbale se demonstrează că inclusiv aceasta prezintă utilitate în economia procesului și sunt conturate anumite reguli în vederea îndeplinirii obiectivului de punctare a elementelor esențiale de care depinde soluționarea procesului.

Chiar dacă argumentele pot fi expuse doar în scris, este util ca decidentul să perceapă în mod nemijlocit poziția participanților la proceduri, pentru a se garanta justetea soluției sale.

Sunt avute în vedere componentele de bază ale comunicării în cadrul procesului, ca element de legătură între perspectiva părții și cea a destinatarului mesajului său. Sunt punctate măsuri ce pot fi întreprinse pentru contracararea tendinței părților de a deturna dezbaterile prin exprimarea unor raționamente lipsite de relevanță precum și recomandări în vederea construirii unui discurs eficient care să garanteze că perspectiva emitentului este înțeleasă pe deplin.

În cadrul subcapitolului privitor la **contextul pandemic**, sunt avute în vedere schimbările aduse de pandemie în dinamica proceselor și se demonstrează că soluțiile adoptate ca urmare a intervenirii acesteia prezintă utilitate inclusiv după momentul depășirii crizei sanitare și că demersurile argumentative sunt chiar potențate de noile politici în materie procesuală civilă și penală.

Sunt abordate aspecte precum **audierea de la distanță** a persoanelor implicate în proces, problematica **protecției informațiilor cu caracter personal**, strigarea cauzelor pe intervale, necesitatea operaționalizării urgente a Dosarului Electronic, comunicarea digitală a actelor din dosare precum și oportunitatea **extinderii aplicabilității procedurii privind cererile de valoare redusă la cererile de peste 10.000 lei și până la 20.000 lei**.

Cu titlu de exemplu, generalizarea dosarului electronic presupune ca utilizatorul să poată obține în format editabil „*word*” toate frazele din toate înscrisurile anexate, astfel încât redactarea segmentului din hotărâre vizând susținerile părților sau a concluziilor scrise, să se realizeze mult mai rapid. În același timp, este facilitată căutarea de informații esențiale în volumele multiple ale dosarelor complexe ca o alternativă față de răsfoirea tradițională, în condițiile în care se poate utiliza funcția „*find*” pentru a se găsi elementul căutat. Se permite caselor de avocatură gestionarea unui număr însemnat de dosare, apărătorii putându-se prezenta la termenul de judecată, în caz de nevoie, numai în dosarele în care se formulează apărări de către partea adversă.

În cadrul segmentelor privind **aspectele practice ale argumentației**, sunt înfățișate exemple de raționamente construite în baza principiilor conturate în cadrul lucrării, în evidențierea

caracterului indispensabil al acestora pentru buna desfășurare a proceselor, prin raportare la dreptul civil, penal, administrativ, contravențional precum și procesual civil și penal.

În etapa finală, *cu privire la oportunitățile de extindere a cercetării*, plecând de la capitolul privind **istoria argumentației** juridice, a reieșit utilitatea studiului acesteia, care ar putea să fie extins într-o lucrare mai amplă, care să vizeze mai mulți autori și mai multă materie de la cei deja menționați, **extinderea** analizei sofismelor, cu suplimentarea listei acestora și a modalităților de contracarare, în condițiile în care impactul acestora poate fi foarte vătămător prin prisma multiplelor erori judiciare pe care le generează precum și segmentul cu **dimensiunea psihologică** a argumentării, cu includerea și a celorlalți actori, avocatul și justițiabilul.

În continuare sunt expuse o serie de concluzii, recomandări și propuneri *de lege ferenda*, ca urmare a utilizării tuturor materialelor bibliografice și parcurgerii etapelor cercetării în vederea avansării domeniului și spre beneficiul tuturor persoanelor angrenate în milioanele de cauze aflate pe rol, care necesită ca actul de justiție să se desfășoare în condiții optime.

În ceea ce privește argumentul, studiul a reușit să îl definească cât mai riguros, prin raportarea la un număr însemnat de surse bibliografice și să contureze o serie de recomandări prin care activitatea de construire a acestuia să poată contribui la lămurirea cauzei.

Cu privire la interpretarea textului legal, se susține **instituirea unei noi proceduri**, asemănătoare cu cea a recursului în interesul legii sau dezlegării de drept **care să abordeze lacunele legislative grave identificate de către magistrat în aplicarea textului legal**.

În ceea ce privește aspecte privind buna desfășurare a litigiului, se argumentează în favoarea **stabilirii unei taxe suplimentare de timbru în cazul cererilor vădit informe**, deoarece judecătorul ajunge să petreacă un timp suplimentar pentru regularizarea acestora, fiind astfel redusă perioada de motivare a altor dosare din culpa părții care nu a înțeles să depună un minim de diligențe precum și în vederea reglementării de către legiuitor a **obligației** pentru parte de a preciza și un **temei de drept în susținerea pretențiilor sale, sub sancțiunea anulării**.

Se motivează de ce **încercarea de a induce în eroare** pe judecător sau pe procuror prin prezentarea ca adevărat a unui fapt mincinos sau omiterea înfățișării unor elemente esențiale de care depinde soluționarea procesului fără a constitui infracțiune **trebuie să facă obiectul introducerii unui nou caz de amendare**, inclusiv în situația în care din probatoriu rezultă abia ulterior fapta, urmând ca sancțiunea să se aplice direct prin hotărâre.

În scopul contracarării eforturilor inculpatului de a tergiversa judecata, se propune modificarea dispozițiilor privind prescripția răspunderii penale, **cu adăugarea unui nou caz de suspendare a termenului de prescripție** a răspunderii penale reprezentat de **culpa celui în favoarea căruia curge** iar privitor la **cauzele cu foarte multe părți** introducerea unui **nou caz de prelungire a acestuia**.

Se motivează de ce practica **repunerii** pe rol necesită a fi **limitată**, de ce **respingerea mijloacelor de probă** este necesar să se facă numai cu titlu de excepție și sunt propuse măsuri care să ducă la creșterea **numărului de experți judiciari**.

În ceea ce privește instituirea **etapei camerei preliminare**, cercetarea relevă **că nu reprezintă o inovație benefică a Codului de Procedură Penală**, parcurgerea acesteia de multe ori ducând la tergiversarea procesului penal, fiind propusă **înlăturarea acestei instituții**, cu păstrarea posibilității de a se dispune restituirea rechizitoriului la procuror și de a se invoca motivele de nulitate a actelor realizate în faza de urmărire penală până la primul termen de înfățișare în fața instanței.

Sunt conturate propuneri ocazionate de **criza sanitară generată de pandemie** în vederea **reglementării desfășurării proceselor cu ajutorul mijloacelor electronice**, în sensul desfășurării dezbaterilor la distanță, comunicării actelor de procedură prin poșta electronică, utilizării semnăturii electronice și studierii actelor prin Dosarul Electronic.

Este susținută și obligativitatea **programării cauzelor la intervale diferite**, precum și extinderea **de lege ferenda** și după depășirea crizei sanitare a sferei de cauze în care **dezbaterile** să se realizeze **doar în scris** pentru cele având ca obiect drepturi patrimoniale **de până la 20.000 lei**.

În ceea ce privește propuneri vizând gândirea critică și accentuarea pregătirii juridice a justițiabililor, se pledează pentru stabilirea **educației juridice cu elemente de logică aplicată ca materie obligatorie** pentru studiile de nivel liceal și **constituirea unui portal național cu toate hotărârile judecătorești** pronunțate de către instanțele din țara noastră, accesibil gratuit publicului, inclusiv în incinta instanțelor și parchetelor.

Cu privire la sofisme, sunt formulate recomandări pentru limitarea impactului celor mai vătămătoare. Spre exemplu, utilizarea strategiei *ad misericordiam* impune amânarea luării unei decizii în cauză pentru a se permite o anumită detașare de încărcătura emoțională a procesului.

Relativ la aspectele privind comunicarea în cadrul dezbaterii, se pledează în favoarea implicării legiuitorului în **reglementarea posibilității purtării unor discuții ex parte între organul judiciar și un justițiabil**, atunci când există suspiciuni cu privire la existența unor amenințări la care ar putea fi supus cel din urmă precum și pentru **instituirea unui nou caz de amendare** reprezentat de **expunerea de aspecte vădit nepertinente** în economia procesului.

În ceea ce privește audierea suspectului sau inculpatului, cea mai importantă concluzie constă în necesitatea parcurgerii a **două etape distincte**, prima putând fi asemuită unui **interviu** și abia ulterior, cea de-a doua poate căpăta valențele unui **interogatoriu**. Anchetatorul ar **trebui să se concentreze pe încurajarea schimbului continuu de informații cu suspectul**, pe convingerea acestuia **că este în beneficiul său să expună o variantă proprie a evenimentelor**, astfel încât să fie confirmată nevinovăția sa cât mai rapid și să poată fi concentrate cercetările pe alte ipoteze de lucru. Organul judiciar va fi în măsură să stabilească dacă acesta încearcă să inducă în eroare și dacă trebuie continuată investigația în jurul aceluiași suspect sau dacă se impune extinderea cercetărilor asupra altor persoane, facilitate care ar lipsi în cazul unui refuz total de a face declarații.

Privitor la rolul judecătorului, este propusă reanalizarea **de către autoritatea legislativă a obligației sale de a stabili temeiul de drept** aplicabil, astfel cum a fost instituită de prevederile articolului 22 Cod de procedură civilă, în sensul reformării **instituției de drept** pentru a se evita ruperea echilibrului procesual.

Sunt abordate și aspecte precum conduita sa în ședința publică, în sensul că este crucial să se abțină de la a jigni persoanele cu care interacționează, chiar și când acestea se manifestă cu încălcarea prevederilor care reglementează buna desfășurare a judecății, **stabilirea formei finale a declarației** care urmează să fie consemnată, analizarea probatoriului prin raportare la prevederile art. 103 Cod de Procedură Penală, cu formularea propunerii *de lege ferenda* de a se **înlocui** din aceste dispoziții termenul „*evaluat*” cu un altul precum „*decisiv*”.

În ceea ce privește implicarea părții în cadrul dezbaterii, este trasată principala sarcină a acesteia constând în **concentrarea pe comunicarea cât mai eficientă** a perspectivei sale.

Relativ la îndatoririle procurorului, este recomandat în lucrare ca acesta să facă trimitere și la nivelul de cooperare din timpul urmăririi penale al celui anchetat, împrejurarea ce trebuie să aibă o înrâurire certă în determinarea sancțiunii. În schimb, dacă suspectul a recunoscut acuzațiile care i se aduc **abia după** ce au fost administrate mijloacele de probă din care rezultă vinovăția sa, atunci procurorul, de regulă, ar trebui să **sesizeze instanța**.

Cu privire la acordurile de recunoaștere a vinovăției, se propune efectuarea unui examen de către legiuitor în ceea ce privește modificarea textului legal ca pentru anumite fapte care nu prezintă un pericol social ridicat, **limitele maxime de pedeapsă convenite de către subiectul activ al infracțiunii și procuror să aibă un caracter obligatoriu pentru judecătorul chemat să verifice legalitatea acordului respectiv**, fără ca acesta să poată fi respins pentru că ar institui o pedeapsă prea blândă.

Cu privire la concluziile privind dimensiunea psihologică a activității judecătorului și procurorului, se propune ca legiuitorul să îi supună unei examinări periodice în vederea confirmării că sunt apti din punct de vedere psihologic și **instituirea posibilității solicitării acesteia ex officio** precum în cazul unor evenimente precum decesul unor rude apropiate sau atacării acestora de către justițiabili la locul de muncă.

În ceea ce privește contribuția avocatului, este recomandat ca acesta să expună numai acele apărări cu adevărat relevante în economia procesului, în special în situația în care numărul lor este unul însemnat, cu **evitarea strategiilor** care presupun utilizarea de sofisme în vederea devierii atenției magistratului de la aspectele utile pentru soluționarea cauzei, a **practicii** unor lungi concluzii precum și a **bombardării** acestuia cu numeroase cereri cu o înrâurire marginală asupra soartei litigiului.

Continuând acest raționament, se argumentează în favoarea modificării legislației, în oferirea posibilității **de a se amenda părțile** pentru formularea unor cereri atât vădit neîntemeiate, cât și **inadmisibile**.

În ceea ce privește justițiabilul, se subliniază necesitatea ca cererea sa trebuie să fie cât mai bine precizată, **să aibă indicate toate articolele sau**, dacă este cazul, chiar **teza din articol aplicabilă**, cu menționarea mijloacelor de probă de care înțelege să se folosească și a tezelor probatorii care se speră a fi realizate prin administrarea acestora.

În cadrul procesului penal, dacă justițiabilul este nevinovat, trebuie să **prezinte cât mai devreme în cadrul anchetei alibiul său și să indice mijloacele de probă care ar putea să-l disculpe**, astfel încât anchetatorii să își poată concentra eforturile către o nouă ipoteză de lucru, să epuizeze ansamblul probator cât mai aproape de momentul comiterii faptei și nu abia după pronunțarea unei soluții de achitare.

Atunci când partea este trimisă în judecată în calitate de inculpat, trebuie să efectueze un examen efectiv de oportunitate al opțiunilor sale. **Numai dacă este în măsură să propună mijloace de probă apte să contrazică cu succes situația de fapt reținută de procuror** nu se mai

impune prevalarea de dispozițiile **privind procedura abreviată prevăzută de art. 374 C.proc.pen.** Altfel, se recomandă recunoașterea faptei pentru a se putea beneficia de toate facilitățile aferente, în condițiile în care alternativa nu ar constitui decât o risipă de resurse, cu prelungirea în mod inutil a judecății.

Concluziile privind dimensiunea europeană încep cu cauza *Alpar*, principala concluzie fiind concentrarea autorităților judiciare pe **administrarea probatoriilor esențiale cât mai aproape de momentul evenimentelor** respective.

În cele privind *Anghel*, aceasta este adresată justițiabililor care intenționează să formuleze o plângere contravențională, care trebuie să rețină că simpla demarare a procesului nu este suficientă pentru a atrage anularea automată a procesului verbal de constatare a contravenției. În același timp, se impune însă și ca judecătorii să fie deschiși la propunerile legitime și pertinente ale celor de bună-credință și să **nu acorde automat o valoare probatorie superioară susținerilor agentului constator.**

Vizavi de *Avraimov* și *Khayredinov*, se precizează că reflectă abuzuri care trebuie prevenite în mod activ de către autoritățile naționale, inclusiv prin propunerea ca legiuitorul să intervină și să instituie **în cazul dosarelor penale cu mai multe persoane reținute în același timp și pentru care termenul de numai 24 de ore este insuficient pentru a permite o examinare minuțioasă a cauzei posibilitatea de a se extinde durata măsurii privative de libertate inițiale la 48 sau chiar 72 de ore** astfel încât propunerea de arestare să poată fi analizată în mod efectiv.

Berbani și *Fatullayev* relevă nevoia de precauție a magistratului atunci când există un mijloc de probă la dosar care ar urma să aibă o înrâurire decisivă asupra deciziei de condamnare, de suplimentare a probatoriului dacă este posibil și de a se permite inculpatului să își exercite toate drepturile procesuale, inclusiv **să fie lăsat să propună probe care să infirme acuzațiile ce i se aduc și de a nu se încălca principiul egalității armelor.**

De altfel, în *Fatullayev*, chiar reclamantul a oferit autorităților naționale posibilitatea de a evita ingerința prin cererile sale repetate pentru noi dovezi. Fie că cea decisivă nu poate fi contestată în mod real de către cel acuzat, sau există alte neconcordanțe în cauză, atunci când situația de fapt este negată, **se impune epuizarea tuturor oportunităților probatorii.**

Lucrarea relevă însă că raționamentul Curții Europene a Drepturilor Omului în sensul **readministrării probelor esențiale** atunci când un judecător este înlocuit **nu trebuie să atragă automat în toate litigiile această măsură**, fiind necesar a se realiza un control asupra existenței riscului ca pentru una dintre părți procedura *în ansamblu* să fie inechitabilă. O soluție universală de readministrare nu ar fi în măsură să asigure respectarea drepturilor pentru toți participanții la proces. Necesitatea asigurării unei proceduri echitabile, **dar în același timp într-un termen**

rezonabil ar trebui să limiteze o astfel de măsură, judecătorul nou investit fiind în măsură să determine dacă au fost asigurate toate garanțiile procesuale pentru părți.

Prin raportare la *Fatullayev*, se concluzionează că odată sesizată instanța cu o acuzație în materie penală asupra căreia planează suspiciuni, trebuie să i se permită inculpatului să își fundamenteze perspectiva. În acest fel, chiar și o soluție de condamnare ar putea fi acceptată, cât timp are reprezentarea că a fost ascultat și că i s-au oferit toate șansele de a se apăra în mod efectiv.

În ceea ce privește cauzele *Bogatova și Hirvisaari*, în vederea evitării ingerințelor care au făcut obiectul acelor litigii, lucrarea propune **acordarea unui termen rezonabil de 30 sau chiar 60 de zile de redactare a hotărârii judecătorești inclusiv în cauzele cu caracter civil**.

Relativ la *Cauza C* împotriva României, principalele aspecte ce sunt extrase vizează păstrarea unui echilibru între interesele celui acuzat și ale victimei, fiind imperios ca soluția să nu fie motivată în mod generic, prin simpla menționare că nu există dovezi din care să rezulte comiterea acțiunii ilicite. Trebuie depuse toate diligențele încât să se confirme sau infirme susținerile acuzatorului, să se **evite manifestarea unui comportament pur reactiv, limitat numai la audierea victimei și a suspectului**, fără a se mai administra vreo altă dovadă înainte de a se adopta decizia de netrimiteră în judecată.

Lupaș a conturat nevoia unui examen propriu atât din partea magistratului, cât și a celorlalți participanți la dezbateri atunci când urmează să achieseze la o anumită poziție și nu doar pentru **că este populară sau că provine de la o entitate publică**. Studiul a subliniat rolul crucial al instanței de la Strasbourg, care a permis conturarea unor instrucțiuni esențiale pentru oricare subiect procesual: să fie deschis la idei noi, **să conteste abordarea existentă dacă se impune, atunci când este convins de validitatea propriei sale poziții și să o susțină în cadrul tuturor etapelor procesuale** deoarece poate abia în ultima i se va confirma raționamentul.

Rummi a relevat problematica duratei excesive a procedurilor judiciare. Standardul care se impune a fi extras potrivit lucrării este că **magistrații trebuie să își îndeplinească atribuțiile și să soluționeze cauzele cu care au fost investiți fără întârzieri nejustificate**.

Este reiterată propunerea ca **legiuitorul să mărească termenele de elaborare a hotărârilor în cauzele civile la 60 de zile**, urmând ca această etapă să preceadă momentul pronunțării ca în procesele penale.

În cazul în care această soluție nu își dovedește utilitatea sau nu mai ajunge să fie implementată, în studiu se analizează aspecte legate de **normarea muncii**, mai precis, stabilirea unui număr maxim de cauze care ar putea să fie strigate cu ocazia fiecărei ședințe de judecată, astfel încât calitatea actului de justiție să nu fie afectată.

În cazul în care timpii de soluționare a cauzelor ar deveni excesivi, se propune ca legiuitorul să intervină pentru **suplimentarea schemelor de personal și să adopte măsuri de reducere a**

numărului litigiilor precum **actualizarea cuantumului taxelor de timbru**, care la momentul de față este la același nivel ca în urmă cu aproximativ 10 ani, **instituirea de noi autorități administrative care ar putea să preia din atribuțiile instanțelor** și să soluționeze cererile formulate în cadrul unor proceduri prealabile sau chiar **decontarea taxelor de mediere** din fondurile publice.

În cercetarea vizavi de cauza *Sara Lind Eggertsdóttir* s-au abordat probleme legate de **imparțialitatea** magistratului, care au atras grave vătămări subiecților de drept din cauza omisiunii efectuării dublei examinări atât a elementului obiectiv, **cât și a celui subiectiv**.

Printre soluții a reieșit necesitatea păstrării unui echilibru între interesele părților. Doar atunci când una înțelege să formuleze o cerere **în care poate justifica în mod rezonabil de ce ar fi oportună înlăturarea din proces a magistratului**, amânarea judecării constituie un inconvenient acceptabil.

Abordarea cauzei *Tatu* a relevat că uneori este necesar ca **îndeplinirea adecvată a rolului de justițiabil, procuror, avocat sau judecător să depășească limitele procesului astfel încât să poată beneficia și alți subiecți de drept de efectele aplicării în mod judicios a principiilor argumentației juridice**.

Deși în cauza *Andriciuc* s-a făcut trimitere la sarcini clare pentru operatorii economici și instanțe, lucrarea a mai înfățișat necesitatea unei **intervenții legislative care să instituie expres obligații de informare a consumatorului de către bănci** în ceea ce privește efectele care derivă din contractarea de împrumuturi în altă monedă decât cea în care își obțin veniturile.

S-a argumentat că deși instanțele pot din oficiu să constate caracterul excesiv al anumitor prevederi contractuale, fără **inițiativa justițiabililor de a le sesiza inițial cu analizarea contractelor**, nu se pot resimți decât în mod limitat efectele benefice ale proceselor.

Din *Rusu* a reieșit aceeași urgență în **intervenția legiuitorului de a reglementa în mod expres ce pretenții pot fi deduse judecării în situația în care se anulează un zbor**.

Pe lângă instituirea de drepturi, acesta va trebui să traseze și obligații concrete în lumina constatărilor Curții de Justiție, astfel încât să nu mai fie necesară sesizarea instanței naționale și eventual să stabilească sancțiuni pecuniare care să constituie stimulente adecvate pentru ca operatorii economici să își regleze conduita.

Relativ la activitatea de motivare, sunt formulate concluzii în sensul că nu ar fi lipsită de utilitate **organizarea unui concurs lunar** în cadrul căruia să se trimită cele mai pertinente lucrări de către participanți, iar o comisie să determine care dintre acestea reflectă cel mai bine valorile europene și standardele instituite de legislația națională și comunitară în materie.

În ceea ce privește **întinderea lucrărilor magistratului, sunt făcute recomandări în sensul că acesta trebuie să abordeze toate argumentele pertinente**, trimiterile la textele legale urmând a fi făcute numai la paragrafele aplicabile, uneori doar la anumite segmente din acestea. Nu trebuie să se limiteze expunerea doar la indicarea dispozițiilor legale incidente, cu completarea lor numai cu o exprimare generică privind admiterea sau respingerea capătului de cerere. Trebuie să extragă condițiile de aplicabilitate ale textului de lege respectiv, cu motivarea uneori de ce nu alte dispoziții nu pot fi utilizate pentru soluționarea speței. Ulterior, va verifica dacă sunt întrunite în litigiul respectiv și abia la final va menționa dacă se impune admiterea sau respingerea pretențiilor.

Bibliografie

Cărți

1. Allen, M., 2004. *Smart. Thinking Skills for Critical Understanding and Writing, Second Edition*, Oxford: Oxford University Press.
2. Antoninus, M.A, 2020. *Gânduri către sine însuși*. București: Humanitas.
3. Baron, J., 2007. *Thinking and deciding*. Oxford: Oxford University Press.
4. Cohen, E.D., 2009. *Critical thinking Unleashed..* New York. Rowman Littlefield Publishers.
5. Feteris, E.T., 1999. *Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories of the Justification of Legal Decisions*. Dordrecht: Kluwer.
6. Fisher, A., 2006. *Critical Thinking. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. McInerney, D.Q., 2004. *Being Logical, A guide to Good Thinking*. New York: Random House.
8. Moore, B. N., Parker, R., 2004. *Critical Thinking*, New York: McGraw-Hill.
9. Neacșu, A.T., 2014. *Convinge judecătorul*, București: Ed. Wolters Kluwer Romania.
10. Neamț, L.C., Neamț I.I., 2018. *Admiterea la INM. Interviu. Probele scrise și proba psihologică*. București: Ed. Universul Juridic.
11. Othman, M.C., 2005. *Accountability for International Humanitarian Law Violations: The Case of Rwanda and East Timor*. Springer.
12. Pirie, M., 2006. *How to win every argument. The Use and Abuse of Logic*. New York: Continuum.
13. Sgarbi, M., 2018. *The Aftermath of Syllogism: Aristotelian Logical Argument from Avicenna to Hegel*. Bloomsbury Studies in the Aristotelian Tradition) 1st Edition. Bloomsbury Academic.
14. Thomson, A., 2002. *Critical Reasoning. A practical Introduction. Second Edition*. New York: Routledge.
15. Tindale, C.W., 2007. *Fallacies And Argument Appraisal*, Cambridge: Ed. Cambridge University Press.
16. Vaughn, L., 2005. *The Power of Critical Thinking*, Oxford: Oxford University Press.
17. Vrij, A., 2000. *Detecting lies and deceit: The psychology of lying and its implications for professional practice*. Hoboken: Wiley.

18. Walton, D.,1990. *Practical Reasoning*. Savage, Md.: Rowman and Littlefield.
19. Walton, D.,2002. *Legal Argumentation and Evidence*, Pennsylvania: The Pennsylvania University Press.

Revistă tipărită

1. Leo, R.A., 1996. Inside the interrogation room. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 86, 266–303.